

Generalul retrogradat Lazarenko, care după pronunțarea sentinței a stat două luni închis în beciul unde aveau loc execuțiile prin împușcare, a avut noroc. Pedepsa cu moartea i-a fost comutată cu 25 de ani de închisoare. În 1942 a fost trimis pe front ca simplu soldat. În 1943 i-a fost redat gradul de colonel, iar în 1944 – gradul de general-maior. A comandat ireproșabil Divizia 369 Infanterie. În același an 1944 a fost ucis în luptă.

În vara anului 1941, mulți comandanți ai Frontului de Vest au scăpat de execuția prin împușcare pentru că au fost uciși în lupte înainte de începerea arestărilor. Printre aceștia:

- colonelul M.A. Popsui-Șapko, comandantul Diviziei 6 Infanterie, blocată în cetatea Brest;
- generalul-maior de tancuri V.P. Puganov, comandantul Diviziei 22 Tancuri, nimicită la Brest;
- generalul-maior M.I. Puzîrev, comandantul Raionului Fortificat 62 din Brest.

Cu toate acestea, fără eforturi intelectuale deosebite, este foarte dificil să înțelegi logica stalinistă. Lista „vinovaților” de nimicirea Frontului de Vest este inexplicabilă la prima vedere. Cum a nimerit în această listă comandantul Diviziei 9 Aviație Mixtă a Armatei a X-a, generalul-maior de aviație A.S. Cernîh? Și-a ales el singur locul pentru aerodromuri? Le-a construit el pe fâșia de graniță, în bătaia focului bateriilor germane, pentru că așa a avut chef? Din ordinul lui erau ținute câte o sută de avioane pe fiecare aerodrom? El a dat ordin să nu se doboare avioanele nemților, ci, fluturând din aripi, să fie forțate să aterizeze?

Și cum au ajuns pe această listă șeful Voentorg, șeful depozitului de materiale sanitare, șeful laboratorului veterinar?

Cum de nu figurau pe listă comandantul Corpului 28 Infanterie, șeful statului-major al Armatei a IV-a și comandantul Armatei a III-a?

Corpul 28 Infanterie se afla în Brest. Comandantul acestui corp, generalul-maior V.S. Popov, era comandantul militar șef al orașului Brest și comandantul garnizoanei. Orașul a fost cedat după trei ore de la izbucnirea războiului. Din această cauză, toți comandanții superiori au fost împușcați. Comandantul unui alt corp de armată, Oborin, a fost împușcat și el. Generalul subordonat Lazarenko a fost de asemenea condamnat la moarte prin împușcare, pedeapsă care i-a fost comutată ulterior cu 25 de ani de detenție. În schimb,

generalul-maior Popov a fost avansat. În septembrie 1941 a fost numit locțiitor al comandantului Armatei a L-a. După alte cinci luni, devine comandantul Armatei a X-a nou-constituite. Trupele comandate de Popov au participat la multe operațiuni strategice, de la operațiunea Moscova până la operațiunea Berlin. S-au remarcat în special în timpul eliberării orașului Brest, în anul 1944. V.S. Popov a terminat războiul cu gradul de general-colonel, Erou al Uniunii Sovietice, comandant al Armatei a LXX-a.

Foarte bizar a fost destinul colonelului L.M. Sandalov. Acesta a fost șeful statului-major al Armatei a IV-a. Toate infamiile pe care le-am descris mai sus, petrecute pe direcția Brest, au fost planificate de el. El însuși recunoaște că planurile de protejare a granițelor aveau un mic neajuns – erau nerealiste, iar decizia scoaterii din Brest a Diviziei 2 Tancuri în caz de alarmă a fost irațională. Așadar comandantul Armatei a IV-a a primit un glonț în ceafă, iar șeful statului-major – o incredibilă avansare în grad. Jalnicele rămășițe ale Armatei a IV-a zdrobite au fost completate cu divizii și corpuri noi comandate de generali, iar pe 8 iulie 1941, comandant al armatei a fost numit colonelul Sandalov. După două săptămâni a urmat o nouă avansare: colonelul Sandalov a fost numit șef al statului-major al Frontului Central. A terminat războiul cu gradul de general-colonel, șef al statului-major al Frontului 4 Ucrainean.

Șeful Voentorg din Minsk a fost găsit vinovat de nimicirea Frontului de Vest. Era clar că nemernicul de sabotor le vindea soldaților și comandanților turtă dulce și *troinoi odekolon**. În mod sigur licheaua avea intenția criminală de a organiza comerțul cu ace și cremă de ghetе în așa fel încât să le favorizeze lui Hoth și Guderian încercuirea și zdrobirea tuturor armatelor sovietice ale Frontului de Vest. În schimb șeful statului-major al Armatei a IV-a, care a fost anihilată într-o singură zi, care după numai trei ore a abandonat orașul Brest, o cetate de prim rang și nenumărate rezerve militare, nu are nicio vină. Într-o lună de retragere și fugă, Sandalov a fost avansat de două ori, ridicându-se pe culmi practic inaccesibile unui colonel.

* Vodcă ieftină și de proastă calitate (n.tr.).

5

Explicația nu poate fi decât următoarea: nu existau vinovați la acest nivel. Ei trebuiau găsiți. Alegerea a fost aleatorie. Candidatura comandantului Frontului de Vest, generalul de armată Pavlov, era evidentă și de înțeles, dar celelalte – cum s-a nimerit. În flancul drept al Frontului de Vest se afla Armata a III-a a generalului-locotenent V.I. Kuznețov. Ea a fost zdrobită la fel de rapid și de rușinos ca și Armata a IV-a din flancul stâng. Cauzele și consecințele – aceleași. Grupul de tancuri al lui Hoth a trecut prin dispozitivele de luptă ale Armatei a III-a a lui Kuznețov cu aceeași lejeritate ca și grupul de tancuri al lui Guderian prin Armata a IV-a a lui Korobkov. Comandantul Armatei a IV-a Korobkov a fost împușcat. Atunci trebuia procedat exact la fel și cu comandantul Armatei a III-a Kuznețov. Însă acesta nu a fost împușcat, nici închis, nici retrogradat. De ce? A existat un motiv foarte serios. În momentul în care comisarul poporului pentru Controlul de Stat, comisarul militar de rangul întâi tovarășul Mehlis, a efectuat o serie de arestări în rândul „vinovaților” de dezastrul Frontului de Vest, legătura cu statul-major al Armatei a III-a s-a întrerupt. De aceea nu a reușit să-l convoace pentru a-l împușca pe comandantul Armatei a III-a, generalul-locotenent Kuznețov. În schimb comandantul batalionului disciplinar și loțiitorul său, șeful depozitului de materiale sanitare și toți ceilalți, uite-i, drăguții de ei, aici, la îndemână. Așa că le-au făcut de petrecanie.

Tovarășul Stalin a considerat suficient numărul „vinovaților” arestați, de aceea nimeni nu și-a mai amintit de comandantul Armatei a III-a și nu l-a învinuit pentru nimicirea Frontului de Vest. Ulterior, destinul lui V.I. Kuznețov a semănat izbitor de mult cu cel al comandantului Corpului 28 Infanterie V.S. Popov. Sfârșitul războiului l-a surprins și pe V.I. Kuznețov la Berlin, tot ca Erou al Uniunii Sovietice, tot în funcția de comandant de armată și tot cu gradul de general-colonel. V.I. Kuznețov a asediat Reichstagul și Cancelaria Imperială. A fost un general valoros. Numai că este de neînțeles ce s-a întâmplat cu el în vara anului 1941. De ce îi mergeau toate anapoda? De fapt, îi mergea la fel ca și celorlalți.

6

Din lista celor vinovați de rușinea de la Brest lipseau trei persoane, dar absența lor poate fi lesne înțeleasă și explicată logic. Este vorba în primul rând de însuși tovarășul Stalin. Conducătorul proletariatului mondial, părintele națiunilor, nu putea în acele momente dramatice să se învinuiască singur. Așa cum nu-l putea învinui nici pe Mareșalul Uniunii Sovietice S.K. Timoșenko sau pe șeful Marelui Stat-Major, generalul de armată G.K. Jukov. Dacă i-ar fi învinuit pe Timoșenko și Jukov, umbra vinovăției l-ar fi atins și pe Stalin însuși. Mulți și-ar fi pus întrebarea: unde se uita Stalin atunci când în preajma lui operau diversioniștii?

Iată de ce lista vinovaților trebuia retezată dedesubtul celui mai înalt comandant de la periferie și să nu includă pe nimeni din cei care lucrau în capitală. Așa au și făcut.

Vinovăția lui Stalin era evidentă și a fost dovedită. Stalin însuși și-a recunoscut-o scurt și extrem de clar, în manieră stalinistă. Pe 24 mai 1945, în timpul unei recepții organizate la Kremlin în cinstea comandanților trupelor Armatei Roșii, el a rostit toastul „În sănătatea poporului rus”. Șeful guvernului, Stalin, a spus: „Guvernul nostru a făcut destule greșeli, a trecut prin momente disperate în anii 1941-1942”. Stalin a afirmat că pentru modul în care au condus războiul, guvernării trebuiau alungați: „Un alt popor i-ar fi spus guvernului: voi nu ne-ați confirmat așteptările, ieșiți afară...”.

Stalin a precizat foarte concret că atât el, cât și guvernul pe care-l conducea meritau un șut în fund. După destituire ar fi urmat și alte pedepse. Stalin i-a mulțumit poporului rus pentru încredere. I-a mulțumit pentru că nu l-a dat jos din funcție în 1941 și 1942.

La fel de evidentă era și vinovăția comisarului poporului pentru Apărare, Mareșalul Uniunii Sovietice Timoșenko. Semion Konstantinovič Timoșenko însuși a înțeles și a conștientizat profund acuzațiile care i s-au adus. După război el nu a încercat să se justifice sau să arunce vina asupra altcuiva. A refuzat categoric să-și scrie memoriile. Tăcea. Istoricii și memorialiștii îi adresau cele mai jocosnice injurii, dar el nu răspundea. Tăcea așa cum tace, cu privirea pironită în podea, soldatul vinovat pe care comandantul îl înjură în fața întregii formații. Tăcea așa cum tace acuzatul care-și recunoaște vina.

Ultimul din acest trio nu și-a recunoscut și nu și-a conștientizat vina. Mareșalul Uniunii Sovietice G.K. Jukov s-a autointitulat mare comandant militar. Pentru înfrângerea Armatei Roșii în anul 1941, în special pentru distrugerea Frontului de Vest, Jukov a dat vina pe superiorul său Stalin și pe subordonații Pavlov, Korobkov, Klimovskih, Oborin, Taiurski și ceilalți. Măcar să fi spus: Pavlov e vinovat, Klimovskih e vinovat, dar șeful Voentorg Șeinkin, deși poate că s-a făcut vinovat pe undeva, printre mărunțișurile sale, e absurd să fie învinuit pentru înfrângerea strategică din Bielorusia. Dar marele strateg, tovarășul Jukov, nu a spus așa ceva. De aceea, până în ziua de azi, printre cei vinovați de înfrângerea catastrofală din 1941 se numără comandantul batalionului disciplinar, loțiitorul acestuia, șeful laboratorului veterinar și șeful Voentorg. Ei sunt cei vinovați, în timp ce șeful Marelui Stat-Major nu are nicio responsabilitate pentru această înfrângere. Șeful Marelui Stat-Major se numără printre genii și chiar printre sfinți. A existat o propunere, absolut oficială: instituirea monarhiei în Rusia, iar Gheorghi, nepotul celui mai mare strateg al tuturor timpurilor și popoarelor, să fie încoronat țar. Pentru ca urmașii marelui geniu să moștenească tronul Rusiei din tată în fiu.

7

După război, cum era și firesc, au apărut întrebări referitoare la cauzele comportamentului bizar al lui Stalin înainte de agresiunea germană. Jukov a dat un răspuns exhaustiv. Pe 13 august 1966, într-o discuție la redacția publicației *Voенно-исторический журнал*, Jukov perora:

Important, evident, era ceea ce îl apăsa și-i dicta toate deciziile, care ne influențau și pe noi, și acest lucru era, desigur, frica de Germania. El se temea de forțele armate germane (*Ogoniok*, nr. 25, 1989, p. 7).

Jukov povestea cu însuflețire despre frica lui Stalin, atât în fața unor săli pline, cât și în cercuri restrânse. Poveștile lui Jukov despre faptul că Stalin se temea de Hitler au fost transmise mai departe urmașilor și de către Konstantin Simonov, și de generalul-locotenent Pavlenko, și de academicianul Anfilov. Jukov era întrebat

despre cauzele comportamentului lui Stalin, iar geniul strategic rostea amarul adevăr: „Stalin se temea de război, iar teama este un sfetnic rău”.

Cântecele propagandei comuniste despre frica lui Stalin nu au fost compuse de Jukov, cum am fi tentați să credem. Aceasta era impresia lui Goebbels. Iată o însemnare din jurnalul său personal, datată 14 septembrie 1940: „Stalin suferă de o teamă exagerată față de Wehrmacht”. După moartea lui Stalin, marxiștii au preluat multe născociri ale propagandei hitleriste. Sunt convins că Jukov nu l-a citit pe Goebbels. Dar la redactarea memoriilor lui Jukov a participat întregul aparat ideologic al Uniunii Sovietice, sub conducerea ideologului principal al comunismului, Suslov, așa încât a avut cine să-i sufle. Jukov a preluat ideea. Cu atât mai mult cu cât, pe fondul „lașității” lui Stalin, strălucea mai puternic eroismul lui Jukov.

Diferența dintre Jukov și Goebbels este că Goebbels și-a schimbat foarte curând punctul de vedere. E suficient să-i răsfoim jurnalele. Jukov n-a mai schimbat placa. Repeta într-una: Stalin era un laș, în timp ce eu nu numai că sunt un geniu, dar sunt și foarte curajos. Stalin se temea, eu nu. Stalin este vinovat, dar eu ce treabă am?

Jukov și-a dovedit nevinovăția foarte simplu. A afirmat că din ianuarie 1941 până pe 22 iunie pur și simplu nu a reușit să se lămurească în privința situației (*Krasnaia zvezda*, 30 noiembrie 1996). Lui Jukov îi plăcea să-și dilueze poveștile despre faptul că nu i-a ajuns o jumătate de an pentru a înțelege situația și a lua deciziile corecte cu povești despre cum o singură privire pe hartă îi era de ajuns pentru a clarifica orice situație, oricât de încâlcită.

Un oarecare Vasili Sokolov, care se autointitulează scriitor, a avut o întâlnire cu Jukov în septembrie 1972. Scriitorul i-a adresat marelui comandant militar multe întrebări. De pildă: „Cum ați reușit totuși să soluționați fără greșală și, așa spune, genial această idee?” (*Naș sovremennik*, nr. 5, 1993, p. 12).

Genialul nu a făcut un secret din măiestria sa, a împărtășit cu generozitate din propria-i experiență, arătându-i scriitorului, pe baza a numeroase exemple, cum a reușit el să „soluționeze ideile”.

Dar scriitorului nu i-a fost de ajuns; nu s-a potolit: „Împărtășiți-ne, Gheorghi Konstantinovici, impresiile dumneavoastră, cum luau naștere gândurile, ideile, planurile... a jucat aici vreun rol intuiția sau, mai simplu, clarviziunea comandantului?”.